

TRANSEXUALAK GENERO-IDENTITATEAGATIK EZ BAZTERTZEARI ETA HAIEN ESKUBIDEAK AITORTZEARI BURUZKO LEGE-PROIEKTUA

ZIOEN AZALPENA

I

Transexualitatea ez da gaur egungo kontua. Aspalditik dator, eta hainbat kulturatan agertzen da. Transexual hitza 1940. urtean hasi zen erabiltzen, jaiotzean duten sexuaren eta haiek sentitzen duten sexuaren arteko disoziazioa bizi duten pertsonak izendatzeko. 1980. urtetik, transexualitatea buru-nahaste gisa dago sailkatua. Gaur egun ere, buruko gaitzei buruzko nazioarteko bi eskuliburutan (DSM-IV-R eta CIE-10, hain zuzen ere, hurrenen hurren American Psychiatric Association-ek (APA) eta Osasunaren Munduko Erakundeak eginak) horren berri ematen da, eta "identitate sexualaren nahastetzat" nahiz "genero-identitatearen nahastetzat" jotzen da. Sailkapen horren ondorioz, sexu biologikoaren eta gizartean egotzitako generoaren arteko disoziazioari lotutako diagnostiko medikoa ezarri da: genero-disforia. Dena den, transexualitatea eta genero-disforia hitzak ezin dira baliokidetzat hartu. Transexualitatearen bidez ondokoa adierazten da: sexu biologikoaren ondorioz ematen zaigun generoarekin ez dela identifikatzen dena delako pertsona; disforiarekin, berriz, transexualek bizi duten egonezin sakona adierazi nahi da, egunero aurre egin behar baitiete inposatzen zaizkien gizarte- eta kultura-arloko hainbat eta hainbat oztopori. Transexual guztiek ez dute disforia pairatzen; eta, pairatzen dutenen artean, denek ez dute maila eta modu berean pairatzen.

Gaixotasunen diagnostikoari buruzko nazioarteko sailkapen nagusiek genero-disforia nahaste edo gaixotasun mentalen barruan sartzen badute ere, izen handiko gero eta aditu eta ikertzaile gehiago dira etiketa patologiko horiek ezabatu beharra dagoela eskatzen dutenak, serio. Nahita ez bada ere, etiketa horien ondorioz, sarritan urratzen dira transexualen oinarrizko eskubideak (eraso fisiko eta psikikoak, bazterkeria, bakardadea, isolamendua...).

Egia esanda, transexualek ez dute laguntza eskatzen patologia edo nahasteren bat dutelako, baizik eta oinarrizkoenak diren eskubideak askatasunez garatzeko orduan oztopoak izaten dituztelako gizartean, eta zailtasun horiek beren bizitza minez eta larritasunez betetzen dutelako. Ondorioz, abiapuntua baieztapen honek izan behar du, nahitaez: jaiotzeko unean izaten diren kanpoko organo genitalek erakusten dutenetik harago doa pertsona baten sexua. Beraz, transexualitateak lotura du sexuaren kontzeptu ez erabat biologiko batekin –hala erabaki zuen aho batez Giza Eskubideen Europako Auzitegiak 2002ko bi epai garrantzitsutan–, baizik eta, batez ere, kontzeptu psikosozial batekin; izan ere, aitortzen da pertsonengan pertsonon izaera egituratzen

duten ezaugarri psikologikoak gailentzen direla azkenean, eta horiek direla giza borondateari nagusitasuna ematen diotenak, edozein kontu fisikoren gainetik. Horrekin lotuta, ezin da inondik ere alde batera utzi orientazio sexualari edo genero-nortasunari buruzko giza eskubideen nazioarteko legeria aplikatzearen gaineko Yogyakarta-ko printzipioetan aipatzen dena –printzipio horiek 2007ko martxoaren 26an aurkeztu ziren, Genevan (Suitza) egin zen Nazio Batuen Erakundearen Giza Eskubideen Kontseiluaren laugarren bilkuraren barruan, Legelarien Nazioarteko Batzordeak eta Giza Eskubideen Nazioarteko Zerbitzuak proposatuta–: *Kontrakoa dioen edozein sailkapen dena delakoa izanik ere, pertsona baten sexu-orientazioa eta genero-identitatea ez dira, berez, medikuek aztertu beharreko egoerak, eta beraz, ezin izango dira ez tratatu, ez sendatu, ez eta ezabatu ere*. Ildo horretatik, Nazio Batuen Giza Eskubideen Batzordeak, 2011ko uztailan, pertsonen orientazio sexualagatik edo genero-identitateagatik jasaten duten bereizkeria geldiaraztearen aldeko ebazpena onartu zuen. Nazio Batuen ebazpenak azterlan bat egiteko eskatu zion Navi Pillay andreari, Nazio Batuen Erakundeak Giza Eskubideen arlorako (ACNUDH) duen goi-komisarioari, “sexu-joera eta genero-identitatearen ondorioz pertsonen aurkako bereizkeria eta indarkeria eragiten duten lege eta praktiken berri jaso zezan”.

Egia esanda, azken urteotan aurrerapausoak eman dira *transexualitatea despatologizatzea* eskatzearen bidetik. Bi mailatan eman dira aurrerapauso horiek. Batetik, gaixotasunen eskuliburuetan nahasmen gisa agertu ez dadin saiatu dira. Bestetik, tratamendu medikoren bat behar dutenean, transexualak dena delako tratamenduan protagonista eta subjektu aktibo bihurtu dira, eta zer egin erabakitzeko orduan gaitasuna eta legimititatea aitortu zaizkie, beren gorputzarekin nola jardun erabakitzeko autonomia eta erantzukizuna emanda. Eskakizun horiekin batera, genero-identitateaz ari garela, azken urteotan ikuspegi soziojuridiko berritzaile bat ere agertu da, eta horren bidez, oinarritzko giza eskubidetzat hartu da pertsona bakoitzak bere generoa zein den askatasunez adieraztea. Ikuspegi hori nazioarteko hainbat agiri eta txostenetan jaso da, eta haien artean nabarmentzekoak dira Yogyakarta-ko Printzipioak, lehen ere aipatuak, eta “Giza Eskubideak eta Genero Identitatea” txostena, Thomas Hammarberg-ek –Europako Kontseiluko Giza Eskubideen komisarioak– idatzia, eta 2009ko uztailan argitaratua. Testu horietan adierazten da *identitate transexualak gaixotasun mental edo organikotzat hartzen jarraitzeak pertsonen giza eskubideen urraketa dakarrela*.

II

Testuingurua hori izanik, ezin da ukatu Espainian ere joera garbia egon dela transexualitatea patologien sailkapenetatik ateratzeko. Horren erakusle, hasteko, Konstituzioaren 149.1.8 artikulua erregistroak eta tresna publikoak antolatze

eskumen eskusiboak ematen dizkionez, Diputatuen Kongresuak Pertsonen Sexuaren Aipamena Erregistro Zibilean Zuzentzea arautzen duen martxoaren 15eko 3/2007 Legea onetsi zuen, egun horretan bertan; erregistroetan pertsonen sexuaren aipamena aldatzeari buruzkoa da. Arau horren asmoa, dena den, hein batean mugatua zen: Erregistro Zibilean sexuaz egiten den aipamena aldatu ahal izateko baldintzak arautu nahi zituen, erregistro horretan esaten dena ez baldin badator bat eskaera egin duen pertsonak sentitzen duen genero-identitatearekin. Horrekin batera, hala nahi duen pertsonak izena aldatzeko aukera duela ere jasotzen du legeak, izen hori ez dadin izan nahasgarria eskatzen den sexu-aukerarekiko. 2007. urteko estatu-mailako araudi murriztuz hori hedatzeko asmoz idatzi da, hain juxtu ere, lege-proiektu hau, Euskal Autonomia Erkidegoan bizi den edozein transexualekin erabili ahal izateko.

Abenduaren 18ko 3/1979 Lege Organikoak, Euskal Herriko Autonomia Estatutuarenak, 9.2 artikuluan euskal botere publikoei agintzen die herritarren oinarritzko eskubide eta betebeharren erabilera egokia zaintzea eta bermatzea, bai eta Euskal Herriko politika-, ekonomia-, kultura- eta gizarte-alorretako bizitzan herritar guztiek parte hartu ahal izatea bideratzea ere, norbanakoen askatasuna eta berdintasuna lortzeko baldintzak jarri, eta horretarako oztopo diren trabak kenduta.

Euskal Autonomia Erkidegoak transexualei eragiten dien hainbat arlotan ditu eskumenak, Autonomia Estatutuaren I. tituluan ikus daitekeenez, eta horien artean daude, esate baterako, adingabekoen babes-kuradoretzako erakunde eta etxeen antolaketa, araubidea eta jarduera (10.14 artikulua), erkidegoaren barruko osasun-arloa (18.1 artikulua), eta, bereziki, laguntza soziala (10.12 artikulua). Ondorioz, beharrezkoa da zuzenbide positiboan esplizituki aipatzea giza nortasuna eta, zehazki, genero-identitatea askatasun osoz garatzeko orduan bereizkeriarik ezin dela egin dioen printzipioa, horrela autonomia-erkidegoko ordenamendu juridikoa interpretatu eta aplikatzeko orduan inork ez dezan bereizkeriarik jasan, transexuala izateagatik. Lege honen bidez, transexualek transexual izateagatik, edo egoera pertsonal edo sozialagatik, legedian dituzten egoera diskriminazio-eragile guztiak gainditu nahi dira, eta, horrekin batera, Konstituzioan bereizkeriaren aurka, nortasuna askatasunez garatzearen alde eta familiaren babes sozial, ekonomiko eta juridikoaren alde aipatzen diren printzipioen arau bidezko garapena hobetu nahi da, araudia gizarteak historiako une bakoitzean bizi duen egoerara egokituta”.

III

Lege honen asmoa transexualen izaera zehaztea da, zalantzan jarri gabe, agerikoa denez, Estatuak eskumen eskusiboa duela Erregistro Zibilaren arloan transexualek sexua eta izena aldatzeko bete behar dituzten baldintzak arautzeko. Dena den, lege honek ez du zehazten zein baldintza bete behar dituen transexualak erregistroan izena aldatzeko; transexuala nor den zehazten du, eta baita hori nola egiaztatzen den ere,

hain zuzen ere lege honetan jasotzen diren eskubideak benetakoak izan daitezen Euskal Autonomia Erkidegoaren eskumenen barruan.

Hori dela eta, urrats garrantzitsua da, baina ez nahikoa, Diputatuen Kongresuak martxoaren 15eko 3/2007 Legea onetsi izana; izan ere, lege horrek ahalbidetu du pertsona horiek Erregistro Zibilean agertzen diren sexua eta izena aldatu ahal izatea, eta, horrela, errazagoa izatea pertsona horren izenean dauden administrazio-agiri guztiak bere egiazko genero-identitateara egokitzea, baina, era berean, transexualitateari modu integralean erantzuteko orduan garrantzi handikoak diren arlo batzuk ez ditu arautu. Transexualen egoera oso konplexua da, eta egoera horrek berak arreta integrala eskatzen du, erregistroetako aldaketek haratago doana: genero-identitatea, nortasunaren eskubideen zati den aldetik, pertsonaren duintasunerako eskubidearekin lotzen da, eta Konstituzio Auzitegiak, apirilaren 11ko 53/1985 epaiaren bidez, honela definitu zuen duintasunerako eskubidea: "pertsonari datxekion balio espiritual eta morala, bereziki adierazten dena norberaren bizitzaren autodeterminazio kontziente eta arduratsuan, eta besteen aldetiko errespetu-nahia dakarrena", eta, beraz, nortasunaren garapen askeari buruzko eskubideekin eta osasunerako, integritate psikofisikorako, intimitaterako eta norberaren irudirako eskubideekin ere lotuta dago.

Pertsona guztiek ez dute berdin bizi transexualitatea. Horrenbestez, egiten den esku-hartzea ezin da homogenea izan, eta beste talde batzuekin beste horrenbeste egin beharko litzateke. Hori hala izanik, lege honek kontuan hartzen du aniztasun hori, eta aitortzen du beharrezkoa dela irizpide mediko, sozial eta psikologiko banakatuak eta pertsona bakoitzari egokituak ezartzea, erabat errespetatuz transexualaren genero-identitatea. Horrenbestez, legeak, lehenik eta behin, pertsona batek legezko sexua ondorio guztietarako aldatzeko duen borondatea aitortu ez ezik, orobat aitortu behar du transexualek badutela barru-barruko beharrezkotasuna, askatasunez adierazten denean, tratu mediko egokia jasotzeko eta bere sentitzen duten sexura fisikoki ahalik eta gehien gerturatzeko. Horrekin lotuta, transexualen osasuna zaintzeko laguntza integralak psikologia kliniko kolegiatuaren, medikuntzaren eta sexologiaren arloan zehaztutako prozedura multzo bat biltzen du, transexualak lehen eta bigarren mailako sexu-ezaugarriak bere genero-nortasunera egokitu ahal izateko, kasuaren arabera, kontuan hartuta, agerikoa baita, transexualen artean askotariko jokamolde eta erantzunak izaten direla.

Eman beharreko laguntza ez da, besterik gabe, sexua aldatzeko kirurgian oinarritzen; izan ere, kasu batzuetan kirurgia hori aldaketa orokorraren zatirik garrantzitsuen ere ez da izaten. Beste arlo batzuetan ere sakondu behar da, esate baterako autolaguntza mekanismoak eraikitzen, gizarte- eta familia-ingurunearen gaitzespenari eta gizarte-edota lan-bazterketari aurre egiteko, edo sexu morfologikoa norberaren genero-nortasunera egokitzeko ordezkio hormona-terapietan, edo pertsona identifikatzeko nabarmenak diren ezaugarri morfologikoen ebakuntza plastiko-kirurgikoetan –hala nola gorputz-enborra eta zintzur-sagarra–, batzuetan beharrezkoak baitira, edota ahotsaren tonu eta modulazioa edo aurpegiko ilea bezalako kontuetarako laguntza osagarrietan.

Aginte publikoek erreparoa izan dituzte sexua aldatzeko prozesu konplexuari arreta integrala eskaintzeko orduan, eta horrek diziplinartekotasuna eta berezko zailtasuna areagotu egin ditu. 25 urte baino ez dira igaro transexualei eginiko genitalen ebakuntzak Zigor Kodean despenalizatu zirenetik. Hori dela eta, beharrezkoa da transexualitatearen arloko ikerketa zientifikoa sustatzea eta arlo klinikoa etengabeko eguneratzea bultzatzea, transexualitatearekin zerikusia duten tratamenduetan egiten diren aurrerapen zientifiko eta teknologikoei dagokienez. Gai honen inguruan, gogora ekarri beharra dago Europako Legebiltzarraren 1989ko irailaren 12ko ebazpena, transexualen bereizkeriari buruzkoa; ebazpen horretan, pertsona bakoitzak bere nortasuna zehazteko duen eskubidea aitortzen da, baina horrekin batera, estatuei zenbait neurri hartzeko eskatzen zaie, eskubide hori garatu ahal izateko. Neurri horien artean, hauek dira aipagarrienak: sexua aldatzeko tratamenduak kasuan kasuko osasun-sistema nazionalan sartzeara, gizarte-laguntzak ematea sexu-egokitzapena dela eta lana edo etxebizitza galdu duten transexualei, kontsultategiak jartzea transexualentzat, autolaguntzarako erakundeei laguntza finantzarioa ematea, neurri bereziak hartzea transexualek lana izan dezaten sustatzeko, eta jaiotza-agirian eta nortasun-agirian izena aldatzeko eta sexua inskribatzeko eskubidea onartzea.

Horrenbestez, lege honen xedea da, alde batetik, talde horren berezitasunei erantzutea, eta, bestetik, berezitasun horiek kontuan hartuta, erantzutea transexualek duten berdintasun-beharrari beren eskubide mediko eta sozialak ziurtatzerakoan. Era berean, intersexualitate-maila handiago edo txikiagoa duten pertsonen eskubideei ere erantzun nahi zaie. Eta, horretaz gainera, Espainiako Konstituzioaren 9.2 artikulua ere jasotzen du. Izan ere, artikulua horretan xedatutakoaren arabera, «botere publikoei dagokie inguruabar zehatzak sustatzea, gizabanakoaren eta berak osatzen dituen taldeen askatasuna eta berdintasuna benetakoak eta eragingarriak izan daitezen; oztopoak kentzea, horiek haien osotasuna eragotzi edo zailtzen badute; eta herritar guztien parte-hartzea erraztea, bai bizitza politikoa, baita ekonomia-, kultura- eta gizarte-bizitzan ere». Horrenbestez, arau autonomiko honek izaera integrala izan nahi du, bere xedea delako, hain juxtu, transexualek Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako herritarren pareko bizi-baldintzak izatea. Horretarako, medikuntzaren alorreko neurriez gainera, lan-alorrean ekintza positiboa aurreikusi behar da, jada eratuta dauden sinergiekin baliatuta. Halaber, hezkuntza-alorrean eta funtzionarioen esparruan aintzat hartu behar da Lege honetan aldarrikatutako aniztasuna.

IV

Legeak egitura hau du: zioen azalpena, bost kapitulu, bi xedapen gehigarri eta bi azken xedapen. Lehenengo kapituluan, xedapen orokor batzuk jasotzen dira, eta bertan, legearen xedea, ezarpen-eremua eta transexual izatea zer den definitzen dira.

Bigarren kapituluan, transexualitatearen arloko politika publikoaren oinarriak jartzen dira. Horretarako, hartu eta garatu beharreko zenbait neurri aipatzen dira, genero-identitateagatik bereizkeria eragiten duten jarrerai aurre egiteko; transexual, senitarteko eta gertuko laguntzako informazio-, orientazio- eta aholkularitza-

zerbitzu bat jarri da; eta amaitzeko, transexualek, sexua aldatzeko prozesuak irauten duen bitartean, administrazio-agiri egokiak izateko aukera jasotzen da, integrazio hobea izan dezaten eta sufrimendua zein diskriminazioa eragiten duen egoerarik gerta ez dadin.

Hirugarren kapituluan, transexualek osasun-arloan izango dituzten eskubideen berri jasotzen da. Arauz arautuko da Osakidetzan transexualitatearen arloko erreferentziako unitate bat izatea. Osasun-laguntzako, erizaintzako eta laguntza psikologiko, psikoterapeutiko eta sexologikoko profesionalek osatuko dute unitate hori. Era berean, transexualei laguntzeko gida kliniko bat sortzea aipatzen da, gaiarekin zerikusia duten arloetako profesionalen arteko adostasun nahikoa lortzeko. Amaitzeko, berariaz aipatzen dira adingabe transexualek dituzten eskubideak, eta Osakidetza bidez estatistikak egin beharko direla esaten da, egiten diren tratamenduen emaitzen berri jasotzeko.

Laugarren kapituluan, irizpide orokor bat ezartzen da, eta, horren arabera, Euskadiko herri-administrazioek, haiei atxikitako erakunde publikoek eta haien mendeko erakundeek ziurtatuko dute ez dela bereizkeriarik egingo genero-identitatea dela-eta, eta horren inguruan, ekintza positiboko plan eta neurri egokiak prestatu eta aplikatuko dituzte, transexualen kontratazioa eta enplegua sustatzeko.

Bosgarren kapituluan, hezkuntza arloan transexualitatearen eta transexualen inguruan egin beharreko hainbat ekimen jasotzen dira.

I. KAPITULUA

Xedapen orokorrak

1. artikulua.- Xedea

Lege honen xedea da transexualei bermatzea Euskadiko herri-administrazioetatik arreta integrala eta beren beharrian mediko, psikologiko, juridiko eta bestelakoetara egokitutakoa jasotzeko eskubidea, gainerako herritarrek jasotzen duten moduan. Oro har, beren bizitza sozialeko hainbat esparrutan askatasunez ibili ahal izatea bermatzea, bereziki, zerbitzu publikoetan.

2. artikulua.- Aplikazio-eremua

Lege hau Euskal Autonomia Erkidegoko edozein udalerritan bizi diren eta, hurrengo artikuluan xedatutakoaren arabera, transexualak diren guztiei aplikatuko zaie.

3. artikulua.- Transexualak

Lege honen ondorioetarako, transexual izango da Erregistro Zibilean sexu-aipamena zuzendu duena edo zuzentzen ari dena, martxoaren 15eko 3/2007 Legean

xedatutakoaren arabera, eta elkargoko kide diren mediku edo psikologoaren txostenaren bidez jarraian aipatzen diren alderdiak egiaztatzen dituenak:

- a) Ez duela nortasun-nahasmendurik, adierazten duen eta aitortzea nahi duen genero-identitatearen inguruko okerrik eragiten duenik; asmo sendoa, zalantzarik gabekoa eta iraunkorra izan beharko du.
- b) Ez datozela bat, gutxienez, azken sei hilabeteetan, sexu biologikoa eta bere gisa sentitzen duen genero-identitatea; sentimendu horrek ere egonkorra eta iraunkorra izan beharko du.

II. KAPITULUA

Transexualitatearen inguruko politika publikorako oinarriak

4. artikulua.- Euskadiko herri-administrazioen tratamendua

Pertsonak beti beren genero-identitatearen arabera tratatuko dituzte Euskal Autonomia Erkidegoko herri-administrazioek, alegia, beren gisa sentitzen duten sexuaren arabera.

5. artikulua.- Transfobiaren aurkako neurriak

Euskadiko herri-administrazioek, transexualen elkarrekin lankidetzan:

- a) Transexualek behar duten babesaren inguruko politika proaktiboa diseinatu, ezarri eta ebaluatuko dute, sistematikoki. Politika horrek bideragarria izateko beharrezko tresna eta egiturak izango ditu, eta transbertsala izango da, alegia, generoa aldatzeko prozesua burutu duten edo burutzen ari diren pertsonen bizitzari eragiten dioten hainbat esparrutan zehaztuko da.
- b) Trebatzeko, sentsibilizatzeko eta bestelako programak garatu eta ezarriko dituzte, genero-identitatearen ondoriozko diskriminazio-jarrerari, aurreiritziari eta estereotipo nagusiei aurre egiteko, eta, halatan, laguntza emateko pertsonak elkar ezagut dezaten, elkarrekin harremana izan dezaten eta euren burua onets dezaten, autoestimua eta duintasuna sustatuz.
- c) Sentsibilizazio-kanpainak abiaraziko dituzte herritar guztientzat, genero-identitatearekin loturiko indarkeriaren azpian dauden aurreiritziak desagerrarazi eta transexualen genero-identitatea errespetatu dadin sustatze aldera.
- d) Nazioarteko arauetan nahiz Estatuko ordenamendu juridikoan biltzen den genero-identitateagatiko diskriminazio ezaren printzipioaren inguruko trebatze- eta sentsibilizazio-programak abiaraziko dituzte, eta honako hauei zuzenduko zaizkie:
 - Epaile, idazkari eta fiskalei nahiz Euskadiko Justizia Administrazioako langileei.
 - Ertzaintzako eta Euskadiko udalerrietako udaltzaingoetako agenteei.
 - Espetxe Erakundeetako Euskadiko langileei.

- Euskadiko administrazio, erakunde eta sozietate publikoetako funtzionarioei, lan-kontratudunei, estatutupekoei eta sanitarioei.

e) Ziurtatuko dute titulartasun publikoko nahiz pribatuko hedabideen ekoizpena eta antolamendua pluralista eta ez baztertzailea izango dela, genero-identitatearekin zerikusia duten gaiei dagokienez.

f) Transexualen eskubideak sustatu eta babesten dituzten elkarte, talde eta erakundeen aitortza eta kreditatzea babestuko dute.

g) Euskadiko unibertsitateetako esparru akademiko guztietan transexualitateari buruzko prestakuntza, irakaskuntza eta ikerketa jasotzea eta sustatzea bultzatuko dute, eta lankidetzak-hitzarmenak egingo dituzte honako xede hauekin:

-Ikerketa eta sakontze teorikoa sustatzea, transexualen genero-identitatea ukatzen duten teoriak eta ideologiak zabala daitezkeen saihesteko.

-Transexualen errealitateari buruzko azterlan soziologikoak eta hainbat arlotakoak prestatzea.

-Transexualen prestakuntzarako eta enplegurako planak egiteko orientabidea eta laguntza ematea.

-Prestakuntza-planak egitea osasun-arloko eta transexualitatearekin harremana duten beste ezagutza-arlo batzuetako langileentzat.

6. artikulua.- Aholkularitza- eta laguntza-zerbitzua transexualentzat, familientzat eta hurbilekoentzat

1. Euskal Autonomia Erkidegoan, transexualek honako zerbitzu hauek izango dituzte:

a) informazioa, orientazioa eta aholkularitza ematekoa, bai eta legala ere, transexualei, haien familiei eta hurbilekoei, transexual izateari lotutako berariazko babes-beharren inguruan.

b) kolektibo horren eskubideak defendatzekoa eta gizartearen, kulturaren, lanaren eta hezkuntzaren esparruan jasaten duen diskriminazioari aurre egin dakion sustatzekoa.

2. Erantzukizun publikoko zerbitzuen kudeaketari buruzko araudiaren baitan, zerbitzu horietan transexualen eskubideak sustatu eta babesten dituzten erakundeek parte har dezaten lagunduko da, eta, bereziki, elkarrekin. Emakume eta gizon transexualek zerbitzu horien kudeaketan parte-hartze orekatua izatea sustatuko da.

3. Emakume sentitzen den pertsona orok, hirugarren artikuluan xedatutakoaren arabera egiaztatzen badu, eta indarkeria matxistaren biktima bada, laguntzako baliabideetara jo ahal izango du, baldintza berdinetan.

7. artikulua.- Administrazio-agiriak

1. Arauz ezarriko da transexualek, sexua aldatzeko prozesuak irauten duen bitartean, administrazio-agiri egokiak izan ditzaten, prozesu horretan integrazio hobea izan dezaten eta sufrimenduko edo diskriminazioko egoerak saihesten ditzaten.
2. Aurreko paragrafoan aipatutako dokumentazioa jaulkitzen denean, eta, zehazki, transexualak bere gisa sentitzen duen sexua islatzen duen nortasun-agiri nazionala jaulkitzen denean, Administrazioaren artxibo, datu-base eta gainerako fitxategietatik pertsonaren lehengo identifikazioa edo transexuala dela adierazten duen edozein datu desagerrarazteko beharrezko administrazio-tresnak baliatuko dituzte, era koordinatuan, Eusko Jaurlaritzak, foru-aldundiek, toki-administrazioek eta Euskal Autonomia Erkidegoko beste edozein erakunde publikok; ezabatuko ez diren erreferentzia bakarrak izango dira Osakidetza – Euskal Osasun Zerbitzuak arreta ematen dion pertsona horren historial medikorako beharrezkoak direnak.

III. KAPITULUA

Osasun-arloko laguntza transexualentzat

8. artikulua.- Osakidetza – Euskal Osasun Zerbitzuaren bitartez emandako laguntza

1. Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuak egingo ditu, osasun publikoaren doako prestazioen baitan, diagnostikoak, hormona-tratamenduak eta interbentzio plastiko-kirurgikoak, bai eta, lege hau garatzeko, pertsonak bere sentitzen duen generoarekin bat ez datorren gorputz-garapena izatearen ondoriozko arazoak konpontzeko ezartzen diren tratamenduak ere.
2. Erregelamendu bidez arautuko da Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuan transexualitatearen arloko erreferentziako unitate bat, eta osasun-laguntzako eta erizaintzako nahiz laguntza psikologiko, psikoterapeutiko eta sexologikoko profesionalek osatuko dute. Unitateak definituko du transexualak jarraitu beharreko prozesua, haren egoera pertsonalaren, osasun-egoeraren eta adierazpen biologikoa bere sentitzen duen sexuaren arabera aldatzeko desioaren arabera.

9. artikulua.- Gida klinikoa

1. Erregelamendu bidez ezarriko da transexualei laguntzeko gida kliniko bat, xede izango duena profesionalen arteko adostasun nahikoa lortzea psikologiaren, medikuntzaren, kirurgiaren eta sexologiaren arloan. Gida hori transexualen elkarrekin lankidetzan gauzatuko da, eta arlo horretako nazioarteko laguntzako irizpide objektibo eta estandarrak bildu beharko ditu; gainera, jarduera-mota bakoitzerako profesionalen beharrezko prestakuntza eta deribazio-bideak zehaztuko ditu. Halaber, gidak bilduko du pertsonak berak bere tratamenduaren inguruan erabakiak hartzeko prozesuan parte hartzeko prozedura.
2. Laguntza psikologikoaren eta psikoterapeutikoaren arloan, aplikatzekoa izango den gida klinikoak sustatu beharko duena da transexualak lortzea bere eginiko generoaren rolean bizitzeko beharrezkoa den osotasun emozionala, gorputz-tratamenduak

eskaintzen dizkion aukeren eta mugen balorazio errealista eginda, bai eta gizarte- eta familia-egokitzapeneko prozesua erraztea eta gizarte-bazterkeriako edo diskriminazioko balizko egoerei aurre egiteko baliabideak ematea ere.

3. Aipatutako gida klinikoak honako ildo hauek jaso beharko ditu gutxienez:

a) Transexualei aitortuko zaie eskubidea dutela beren beharrianetarako eta berariazko helburuetarako egokienak diren tratamenduak jasotzeko, bai eta beren garapen pertsonala erraztuko duen osasun-arloko arreta integrala jasotzeko ere.

b) Transexualek bermatuta izango dute eragiten dieten tratamenduen formulazioan parte hartzeko eskubidea, betiere transexualaren autonomia aitortzetik abiatuta, genero-identitateagatiko diskriminaziorik gabe eta errespetu osoz.

c) Bermatuko da hormona-terapiak, interbentzio plastiko-kirurgikoak eta gainerako prozedura osagarriak egoki den momentuan emango direla, eta profesionalen eta zerbitzu horiek eskatzen dituzten artean adostuko direla; ezingo dira ukatu edo arrazoirik gabe atzeratu.

4. Hormona-tratamendua edo tratamendu plastiko-kirurgikoak aldeztu aurretik egin izana ezin izango da bestelako tratamendu osagarriak jasotzeko baldintza gisa jarri.

10. artikulua.- Transexualen eskubideak

Euskadiko Antolamendu Sanitarioaren ekainaren 26ko 8/1997 Legearen 10. artikuluan jasotako eskubideen titularrak dira transexualak. Bereziki, ondoko eskubide hauek dituzte ospitale eta erietxe publiko zein pribatuetan:

a) Beren genero-identitateari dagokion tratua jasotzea bere egiten duten sexuari dagokionez, eta hari dagozkion geletan edo zentroetan ingresatua izatea, sexuaren arabera areto desberdinak daudenean, eta, azken batean, beren genero-identitateari dagokion tratua jasotzea.

b) Bai tratamenduari dagokion espezialitate zehatzean, bai, oro har, transexualitatearen arloan esperientzia nahikoa duten profesionalen arreta jasotzea.

c) Eragiten dieten tratamenduen inguruan informazioa jasotzea eta iritzia eskatzea.

d) Zalantzarik badute, bigarren iritzi bat eskatzea beste mediku bati, tratamendua edo interbentzio kirurgikoa egin aurretik.

11. artikulua.- Adingabe transexualen arreta

Transexual adingabeek erabateko eskubidea dute diagnosi egokia eta beren transexualitateari buruzko tratamendu medikoa jasotzeko, bereziki hormonon bidezko terapia. Adingabeei osasun-laguntza ematean, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko otsailaren 18ko 3/2005 Legeak ezartzen dituen baldintzetan emango da. Halaber, azaroaren 14ko 41/2002 Legea bete beharko da –oinarrizko lege horrek arautzen ditu gaixoaren autonomia eta informazio eta dokumentazio klinikoaren alorreko eskubide eta betebeharrak–.

12. artikulua.- Estatistikak eta datuen tratamendua

1. Transexualen osasun-arloko laguntzaren jarraipenean sartuko da, baita ere, Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuak estatistikak sortzea egiten diren tratamendu, terapia eta ebakuntzen emaitzei buruz. Estatistika horietan zehaztuko dira erabilitako teknikak, izandako arazoak eta erreklamazioak, bai eta laguntzaren kalitatearen balorazioa ere.

2. Artikulu honen 1. paragrafoan aurreikusitako estatistikak egiteko, Osabide Global fitxategia erabiliko da. Osakidetza – Euskal Osasun Zerbitzua da fitxategi horren titularra, eta Datu Pertsonalak Babesteko abenduaren 13ko 15/1999 Lege Organikoan ezarritakoa aplikatuko du.

13. artikulua.- Profesionalen prestakuntza

Euskal Autonomia Erkidegoko osasun-administrazioak neurri egokiak ezarriko ditu, profesionalen elkarteekin, unibertsitateekin eta transexualen elkarteekin elkarlanean, profesionalek transexualitatearen eta emakume eta gizonen arteko berdintasunaren gaiaren inguruko berariazko prestakuntza jasotzeko eta transexualek arlo horretan esperientzia nahikoa eta egiaztatua duten profesionalen laguntza jasotzeko duten eskubidea bermatzeko.

IV. KAPITULUA

Transexualen lan-esparruari buruz

14. artikulua.- Lan-esparruan ez diskriminatzeko printzipioa

Euskadiko herri-administrazioek, haiei atxikitako erakunde publikoek eta haien mendeko erakundeek ziurtatuko dute langileen kontratazio eta sustapen-politiketan ez dela diskriminaziorik egingo genero-identitatea dela-eta.

15. artikulua.- Ekintza positiboko neurriak lan-arloan

Euskadiko herri-administrazioek ekintza positiboko plan eta neurri egokiak prestatu eta aplikatuko dituzte, jada badauden enplegu-baliabideak erabilia, transexualen kontratazioa eta enplegua sustatzeko.

V. KAPITULUA

Transexualitatearen trataera hezkuntza-sisteman

16. artikulua.- Transexualitatearen trataera oinarrizko hezkuntzan

Euskadiko hezkuntza-administrazioak ahal denean bermatuko du hezkuntzako metodo, ikasketa-plan eta baliabideek genero-identitateen dibertsitatea ulertu eta errespetatzen laguntzen dutela, ikasleen eta gurasoen eta senitartekoen behar bereziak kontuan izanda.

17. artikulua.- Transexualitatearen arloko jarduerak

Euskadiko hezkuntza-administrazioak, transexualen elkarrekin lankidetzan:

a) Trebatze- eta sentsibilizazio-programetan ezarriko dute hezkuntza-sistema publikoko maila guztietako ikasle eta irakasleek giza eskubideei buruzko nazioarteko arauak eta berdintasunaren eta diskriminazio ezaren inguruko printzipioei buruzkoak bete beharko dituztela, bai eta genero-identitatearen gainekoak ere.

b) Neurri egoki guztiak hartuko ditu, hezkuntza- eta gaikuntza-programak barne direla, genero-identitatean oinarritutako edozein diskriminazio desagerrarazteko.

18. artikulua.- Transexualei buruzko jarduerak

Euskadiko hezkuntza-administrazioak ikasle, langile eta irakasle transexualei bermatuko die gizarte-bazterkeria eta indarkeria orotatik babestuko dituztela eskola-esparruan, bai eta jazarpenetik eta erasoetatik ere.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Lehena.- Gida klinikoa

Lege hau indarrean sartzen denetik kontatzen hasita gehienez ere sei hilabeteko epean, adituen batzorde bat jarriko da abian, eta transexualei laguntzeko gida klinikoa prestatuko da, lege honen 9.1 artikulua xedatzen duen moduan.

Bigarrena.- Erreferentziako unitatea.

Lege hau indarrean sartu eta gehienez ere sei hilabeteko epean jarriko da abian, Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuaren baitan, transexualitatearen arloko erreferentzia-unitatea, lege honen 8.2 artikuluan ezarritakoari jarraiki.

AZKEN XEDAPENAK

Lehenengoa.- Erregelamendu bidezko garapena

Eusko Jaurlaritzari ahalmena ematen zaio lege hau aplikatu eta garatzeak eskatzen dituen erregelamendu-mailako xedapen guztiak eman ditzan.

Bigarrenen.- Indarrean jartzea.

Lege hau Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu eta hiru hilabetera sartuko da indarrean.

Gobernu Kontseiluari aurkezteko

Vitoria-Gasteizen, 2011ko abenduaren 21ean.

MARIA ISABEL CELAA DIEGUEZ
Hezkuntza, Unibertsitate eta
Ikerketa sailburua

GEMMA ZABALETA ARETA
Enplegu eta Gizarte
Gaietako sailburua

RAFAEL BENGOA RENTERIA
Osasun eta Kontsumo sailburua